

טבע וארץ

העורך:
נ. תרדיון

חברי המערכת:
ש. אביצור, א. הלד

יוצא לאור ע"י הוצאת "ספרית השדה" (הסתדרות הפועלים החקלאיים בישראל) בשיתוף עם המרכז לתרבות ולחינוך ותנועת החוגים לידיעת הארץ, של ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ-ישראל, והאגף לחינוך חקלאי במשרד החינוך והתרבות.

הכתובת:
"טבע וארץ", "ספרית השדה", תל-אביב, ת. ד. 4 רח' לילינבלום 25, טלפון 57868 מס' חח' בבנק הדואר 4590

TEVA WAAREZ
(Nature and Country)
Monthly

Editor: N. Teradyon
Tel Aviv, P. O. B. 4, Israel

July 1962
No. 10 Vol. 4

מאמרים ומכתבים למדור ידיעת הארץ, יש להפנות לש. אביצור, המרכז לתרבות ולחינוך, הועה"פ של ההסתדרות, רח' ארלוזורוב 93, תל-אביב.

מחיר חוב' בודדת 95 אג'.
חוברת כפולה — 1.90 ל"י.
דמי חתימה לשנה — 8. ל"י.

תוכן העניינים

- גאלאן הארווי וגילוי מחזור הדם —
437 יעקב לורך
- הבצלת החוף — אברהם תורן
444 (צילם: צבי עפרים)
- נקביות וזכריות בפרחי בננה מסולפים —
446 דניאל זיו
- החמריה — ראובן ענבר
451 שאלת החיים על-פני כוכבים לאור הידע
- האסטרונומי (סוף) — דב בן ליש
455 הבצרות בנגב — והמלוחים למיניהם —
459 יעקב עורב
- פעילות ברירנית של קוטלי-עשבים —
463 עיבד: א. ה.
- ברחבי עולם
467
- הסתכלויות
471
- בשערי ספרים
473
- מגדיר לרפרפים — אליעזר לבין
475
- תיפסק השחתת החיפים ע"י כריית זיפוף —
483 יגאל סלע
- תכניות ופעולות
487
- תוכן העניינים של כרך ד'
487

התמונה שבשער:
פרח חבצלת החוף. צילם: צבי עפרים.

תיפסק השחתת החופים עלידי כריית זיפזיף

יותר מן ההתחדשות הטבעית מתוך הים. כהר כחה מנקרת עינים תשמך חלקת הכרייה מדרום לפלמחים: לאורך כ"ז ק"מ אין כל מילוי מחדש זו השנה הרביעית, וקו החוף — סלעים חשופים. וזהו העתיד הצפוי לשאר החופים! נטעים עוד, כי מלבד ההמלצות הנ"ל בדבר התאמת המחצבות, חוזרת ונשנית בכל הדו"ח חות הטענה, כי מעולם לא נערך מחקר רציני, ואפילו עבודה ראשונית לא הוכנה, כדי ללמוד את בעיית אספקת הזיפזיף, מקורה, תנועתו וכמותו.

נסכם את דברינו:

א. בשל הכרייה הפראית אין לדעת מתי ואם יתכנסו החופים מחדש ויחזרו למצבם ה"ת" קין. אם נסיף לזה את ערימות האבן הפזורות לאורך החוף, הרי שחופים אלו ייצאו מכלל אפשרות לשמש כמקומות רחצה וביילוי ומכלל היות ביאוטופ המקיים בעלי חיים שונים.

ב. אין לקבוע ממדים וזמנים, אך ודאי הוא כי קו החוף החשוף גורם להרס נמרץ של החופים בכלל, ויש בכך משום נזק נוסף לטווח ארוך.

ג. נשקפת סכנה, כי בגלל המחסור החמור הצפוי מאספקת הזיפזיף, וכן בגלל שיקולים מוטעים שאינם מביאים בחשבון את ערכו של גוף וחוף ביילוי, יוחלט לאשר כרייה גם בשאר רית הפליטה של חופי הצפון ובכך יושלם ההרס.

יתכן גם כי תעלה בקרוב ההצעה להפיק את הזיפזיף מתוך הים. עלינו להתריע, כי ללא עבודת מחקר והכנה מתאימה שתקבע בביור מהן כמויות הזיפזיף בים, ובעיקר מהי הש"פעתו על מבנה החוף, אין לתת כל היתר, זמן ארוך או קצר, לכרייה מתוך הים. שגיאה כזאת, מי יודע מה תהינה תוצאותיה.

ד. עם כל הקשיים שבדבר, יש רק פתרון אחד לזמן הקרוב, והוא הפקת אבן כתחליף. יש למנות מייד גוף מיבצעי שיוסמך להפסיק לחלוטין את הכרייה בחופי הצפון עד קיץ 1963, ובחופי הדרום עד 1964. על גוף זה יהיה גם להחליט על הספקת חומר מתחצבה, וכן להביא להתחלת המחקר היסודי בשאלת הכרייה מהים. ומובן שיש לדאוג כי במחקר תהינה מיוצגות דעותיהם של אנשי המדע.

יגאל סלע

חברה להגנת הטבע
ועדת השמורות

החברה להגנת הטבע רואה בדאגה רבה את כריית הזיפזיף בחופים. עלינו לוחצת קודם כל סכנת הרס החוף כגוף וכביאוטופ (לפחות בעלי חיים אחד הולך נועלם מהארץ עם השחתת החוף; הכוונה למין צב ימי ענקי המטיל ביצו רק בחופי הזיפזיף) — אולם לציבור הרחב תומחש אולי יותר הבעייה מצידה הכלכלי.

כבר ב"1956 היה מי שצפה את ההשתלש"לות החמורה, ובדו"חות שהגיש מר יבור מהי מחלקה לסקר הנדסי במשרד הפנים, נאמר בין השאר:

- א. מקורות הזיפזיף הולכים ומתדלדלים.
- ב. חומר מאבן טחונה הוא תחליף ראוי לזיפזיף, ובממוצע ארצי גם זול ממנו.
- ג. יש לגשת מייד להתאמת המחצבות ל"אספקת חומר טחון.

בחוות"דעת מיום 19.6.57 קבע מר בראוני פלד, ממדור המחצבות ש"ע"י המכון הגיאולוגי, כי אפשר לפתח את המחצבות תוך 3 שנים, עד לכושר מלא בהספקת התחליף. אך עובדה היא כי עד היום, 6 שנים לאחר ההתראה הפומבית הראשונה (ואחריה באו רבות נוספות) לא נעשה ולא כלום למימוש ההמלצות הנ"ל, ואם מחר תיפסק הספקת הזיפזיף, תיפסק מייד כל הבנייה, כי אין המחצבות מסוגלות לספק כרגע אלא חלק אפסי מהתצרוכת.

המצב הגרוע ביותר התהווה צפונה לעת"לית. בחוף זה, כ"6 ק"מ אורכו, אול כליל הזיפזיף, והים אינו מחדש את המלאי אלא במשך חודשים רבים, וגם זאת בקטעים בודדים ובכמויות מבוטלות.

למעשה אין האיזור מספק אלא חול דק, ובקצב הכרייה הנוכחי ייעלם גם חומר זה ב"עתידי הקרוב.

בסביבות נהריה חוזרת אותה תמונה. בקטעי החוף המזרחיים בכרייה, חשופה תשתית הסלע, והכרייה בחוף שותקה. כאן החומר הוא זיפ"זיף-זיונות מטיב גרוע, המכיל הרבה אבק. בכך תסתיים אפוא אספקת הזיפזיף לצפון הארץ, אלא אם תותר הכרייה בחופי הרחצה (בהם עדיין קיימות רזרבות ניכרות) או שתי"מצא דרך ותותר הכרייה מתוך הים. (נסיון הפקה בקנה-מידה מצומצם נעשה ע"י שובר"גללים בנהריה).

בדרום, בעיקר בסביבות אשדוד-אשקלון, עדיין קיימות רזרבות ניכרות גם בחוף, ובייחוד בדיגנות. אך גם כאן גוברת הכרייה פי כמה